

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Artykuł:

Spółdzielnie należące do Związku Spółdzielni Zarobkowych i Gospodarczych w Poznaniu
w r. 1924

Źródło:

Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny Rok 6 1926 zeszyt 1, strony 237-241

Artykuł udostępniony cyfrowo w ramach zadań projektu pt.

„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«

H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

Pierwsze sprawozdania Związków Spółdzielczych, wyrażone w złotych. Rok sprawozdawczy 1924 rozpoczyna w sprawozdaniach związkowych nowy okres. Minął czas marki, która w miarę dewaluacji swej rozszerzała ustawicznie kolumny i tabele statystyczne sprawozdań do rozmiarów niebywałych — wykazując ogromne w swem nadęciu cyfry bez istotnego znaczenia. Rok 1924 pierwszym jest rokiem sprawozdawczym, w którym można było wrócić do właściwych podstaw liczbowych, wyrażonych we wszystkich pozycjach rachunkowych wyłącznie tylko w złotych. Sprawozdania w r. 1924 są zatem we formie swej normalne — a liczby, wobec strat poniesionych na dewaluacji i inflacji, aczkolwiek przeważnie skromne, ale istotne.

Chociaż podstawę sprawozdań stanowi złoty, wszakże okres markowy w liczbach sprawozdawczych nie pozostał w zupełności bez wpływu. Ściśle biorąc, za rok sprawozdawczy należało wydać dwa sprawozdania, jedno markowe, drugie złotowe. Rok 1924 został zamknięty w markach i w markach są wyrażone wszystkie pozycje obrotowe i bilansowe. Dopiero bilans otwarcia, zwłaszcza przeszacowanie bilansów, dało możliwość zdania sprawozdania w złotych. Wszystkie pozycje obrotowe można było przerachować jednakże w stosunku tylko jak 1 : 1 800 000. Ten dwoisty charakter liczb sprawozdawczych, przerachowanych odnośnie do obrotów, a przeszacowanych odnośnie do bilansów — znalazł swój wyraz w statystyce, mianowicie w przedstawionym stosunku liczb wynikowych do obrotowych. Baczny badacz sprawozdań tegorocznych względu tego nie powinien spuścić z oka, ale winien sobie zdać sprawę z tego, że w sprawozdaniach, mimo złotego, dużo tkwi jeszcze materiału markowego. Dlatego to w sprawozdaniach znajduje się dużo liczb po przerachowaniu bardzo jeszcze nikłych, dużo porównań statystycznych, nie zawsze zgodnych z rzeczywistością i wartością stosunków i wiele cyfr i dat statystycznych, które dopiero w przyszłych sprawozdaniach dojdą do właściwego znaczenia.

Spółdzielnie należące do Związku Spółdzielni Zarobkowych i Gospodarczych w Poznaniu w r. 1924. Liczba spółdzielni, należących do Związku, łącznie spółdzielni położonych na terenie W. Miasta Gdańska w liczbie 2, wynosiła w końcu 1924 roku 403, wobec 381 w roku zeszłym. Z liczby powyższej przypada na spółdzielnie kredytowe 214, na spół-

dzielnie rolniczo-handlowe 80, na spółdzielnie spożywców 67, na różne 42.

Liczba filij wzgl. punktów sprzedaży wynosi 239 wobec 231 w roku zeszłym, odnośnie do 68 spółdzielni wobec 59 w roku zeszłym. Z powyższej liczby przypada na 32 spółdzielnie spożywców 185 filij wzgl. punktów sprzedaży.

Liczba i zawód członków. Ogólna liczba członków wynosi 269 301, z czego przypada na członków spółdzielni kredytowych 130 601. (25% z pożyczkami) — rolniczo-handlowych 11801, spożywców 118 965, różnych 9934, razem 269301. W zawodzie członków spółdzielni kredytowych rolnicy wynoszą 68,65%, przemysłowcy, rzemieślnicy i kupcy 19,87%, różni 11,50%. Przy uwzględnieniu spółdzielni wszystkich typów stanowią rolnicy: 40,86%, przemysłowcy i rzemieślnicy 11,55%; kupcy 4,69%, robotnicy 16,60%, urzędnicy 10,77%, inne zawody 13,36%. niewyszczególnione 2,17%;

Liczba i wysokość rachunków wkładowych w spółdzielniach kredytowych. Poraż pierwszy w roku sprawozdawczym zaznacza się spadek bardzo znaczny. W roku 1924 Jest tylko 74 280 rachunków wkładowych wobec 321 144 w roku 1923, a 358 043 w r. 1922. Z powyższej liczby przypada 92,23% na rachunki db wysokości 100 złotych. Zniżka byłaby jeszcze znaczniejsza, o ileby odciągnięto z rachunków wkładowych wszelkie pomniejsze, przeważnie martwe rachunki groszowe lub je złożono na rachunki zbiorowe.

Udziały i odpowiedzialność. Odpowiedzialność nieograniczoną posiadają wszystkie spółdzielnie kredytowe z wyjątkiem 15. Wszystkie inne typy spółdzielni — z wyjątkiem 3 spółdzielni mleczarskich — są z odpowiedzialnością ograniczoną. W spółdzielniach kredytowych przeważna część spółdzielni posiada udziały we wysokości 100—150 złotych. Spółdzielnie rolniczo-handlowe z ograniczoną odpowiedzialnością posiadają udziały przeważnie w wysokości 200 zł, spożywców 20—50 złotych. Suma odpowiedzialnościowa w spółdzielniach z ograniczoną odpowiedzialnością wynosi ca 50 milionów złotych.

Kapitał obrotowy wynosił w 1924 r. 34.667.467 zł. Kapitały własne wynoszą 12 113 084 zł, z czego przypada 3 055 227 zł na udziały, a 9 057 857 zł na fundusze rezerwowe. W spółdzielniach rolniczo-handlowych kapi-

tały własne, w porównaniu do czasów przedwojennych, nie doznały żadnego prawie uszczerbku. W poszczególnych typach spółdzielni przypada na spółdzielnie kredytowe: 14,61% na udziały, a 39,59% na fundusze rezerwowe; spółdzielnie rolniczo-handlowe 28,57% na udziały, 17,31% na fundusze rezerwowe; spółdzielnie spożywców: 12,71% udziały, 4,41% fundusze; różne 44,03% udziały, 38,69% fundusze rezerwowe.

Kapitały obce wynoszą ogółem 22 554 382 zł. W spółdzielniach kredytowych wkłady i rachunek bieżący stanowią przeszło połowę kapitału obcego, mianowicie 54%. Kredyt w Banku Polskim wynosił 3,6 milj., w Banku Rolnym 850 000 zł. Ogólne obciążenie kredytowe w „Rolnikach” wynosiło 3(1 milj. zł w spółdzielniach spożywców 1,3 milj. zł, w spółdzielniach różnych 7,7 milj. zł.

Zasoby płynne. Gotówka i pieniądze, złożone w bankach, wynosiły 990 955 zł, z czego na gotówkę przypada 528 365 zł, na banki 462 590 zł. Na spółdzielnie kredytowe przypada z zasobów płynnych 683 579 zł, roln-handl. 142 807 zł, spożywców 83 858 zł, różne 80 711.

Akcje i efekta w ogólnej sumie wynosiły 2 268 923 zł, z czego na spółdzielnie kredytowe przypadało 1 129 566 zł.

Dłużnicy. Spółdzielnie kredytowe udzieliły 9 826 283 złotych kredytu. W spółdzielniach rolniczo-handlowych kredyt towarowy wynosił 1 939 405 zł, w spółdzielniach spożywców 113 445 zł, w różnych 2 452 893 zł.

Stosunek kapitałów własnych do obcych korzystny jest we wszystkich typach spółdzielni świadcząc równocześnie o niedostateczności kapitałów obrotowych, zwłaszcza obcych. W spółdzielniach kredytowych wynosił stosunek jak 1:2,53 w spółdzielni rolniczo-handlowych jak 1:1,26, spożywców: 1:1,68, różnych 1:1,60.

Obroty i koszty administracyjne. Obrót ogólny spółdzielni kredytowych wynosił 213,7 milionów zł, koszty administracyjne w procentach od kapitału obrotowego wynoszą 10,62%, od obrotów ogólnych 0,72%. W porównaniu z czasem przedwojennym zwiększyły się zatem 10 wzgl. 5 razy. W spółdzielniach rolniczo-handlowych koszty handlowe w procentach sprzedanych towarów wynoszą 8,66%, w spółdzielniach spożywców 8,80%

Nadwyżka wynosiła 1,5 milionów złotych, straty 175 000 zł. W spółdzielniach rolniczo-handlowych zysk brutto na sprzedaży towarów wykazywał 12,77%, w spółdziel-

niach spóżywców 11,04%. Sprawność płatnicza spółdzielni kredytowych, zasoby płynne w stosunku do wszystkich wkładów, wykazują następujący stopień pokrycia: Gotówka i banki: 12,1%, z doliczeniem papierów wartościowych: 32,1%, a z doliczeniem 15* wekli: 29%, natomiast z uwzględnieniem 15% wekli i 25% efektów: 34%.

Obroty pieniężne i towarowe Rolników. Obroty towarowe w sumach pieniężnych wynosiły 13,2 milj. zł, w ilościach 6,5 milj. ctr. W spółdzielniach spóżywców ca 10 milj. zł. Udział „Rolników” w handlu rolniczym: W województwie poznańskim: pszenica 19,27%, żyto 8,95%; jęczmień 8,53%, owies 4,44%, ciemniaki 2,50%; W województwie Pomorskiem: pszenica 4,91% żyto 2,75% jęczmień 4,52%, owies 2,82%, ziemniaki 0,61%.

Straty, jakie poniosły spółdzielnie wskutek inflacji i dewaluacji, zaznaczają się najsilniej i najwyraźniej w kwotach bilansowych. W rachunkach strat i zysków ogół spółdzielni związkowych, w porównaniu do czasów przedwojennych, wykazywał pozycje zmniejszone o ca 30—40%. W kwotach bilansowych różnica jest bez porównania znaczniejsza. Pod tym względem ogół spółdzielni w rozwoju swym cofnął się o jakie 27 lat, skutkiem czego kwota bilansowa wynosi ca 10* sumy przedwojennej — poszczególne zaś pozycje bilansowe, mniej lub więcej, zależnie od typu spółdzielni i od rodzaju poszczególnych pozycji. Natomiast zwyżka i to dość znaczną wykazałaby kwota bilansowa w porównaniu do lat ostatnich, zwłaszcza do roku poprzedniego, gdybyśmy odnośne sumy bilansowe, wyrażone w markach, przerachowali według kursu złotego. Porównanie takie nie miałoby znaczenia większego ze względu na to, że porównanie przeszacowanych bilansów z jedynie przerachowanymi, nie może prowadzić do ścisłych wyników i w każdym razie nie dowodziłoby tej znacznej zwyżki, jakaby się zaznaczała.

Naogół spadek liczb nie jest tak znaczny, jak można było się spodziewać — zwłaszcza przy spółdzielniach rolniczo-handlowych i różnych. Uderzają jednakże znaczne przesunięcia w poszczególnych pozycjach obrotowych i bilansowych, jako to relatywny wzrost kosztów administracyjnych, zanik procentów wpłaconych, absolutnie i relatywnie, a w liczbach bilansowych ogólna redukcja liczb, zwłaszcza przy spółdzielniach kredytowych w pozycji wkładów oszczędnościowych i udziałów, jakoteż całego kapitału obrotowego. W cyfrach tych wyrażają się wszystkie bolączki obecnego trudnego po-

łożenia gospodarczego i finansowego. Ze zmianą tych stosunków zmieniają się równocześnie liczby sprawozdawcze i ukażą się w stosunku coraz więcej zbliżonych do przedwojennego.

Sejmik Związku Spółdzielni Zarobkowych i Gospodarczych odbył się w Poznaniu, dnia 9-go i 10-go grudnia 1925. Do programowych rezolucyj należy uchwała, stwierdzająca, że mimo głębokich zmian gosnodarcz. warunków spółdzielcze zasady związkowe w całej pełni zachowały swoją wartość i nadal pozostać winny podstawą działalności spółdzielni związkowych. Do ważniejszych zasadniczych rezolucyj należy zaliczyć uchwałę, uznającą w całej pełni główne zasady zbytu ziemiopłodów, ustalone przez pierwszy Polski Kongres Rolniczy, odbyty w Warszawie w r. 1924, według których jedynie ścisła koncentracja zakupna i sprzedaży daje możność uzyskania stałych i korzystnych warunków zakupu i zbytu artykułów rolniczych i ziemiopłodów, jakoteż zdobycia rynku zagranicznego przy eksporcie gatunków doborowych. W myśl powyższych zasad Sejmik postanowił wyłączność stosunków spółdzielni rolniczo-handlowych z „Centralą Rolników”, tak na wewnątrz jak i na zewnątrz i uznał konieczność zupełnego ugruntowania wpływów spółdzielni w „Centrali Rolników” przez zwiększenie stanu posiadania akcji i ograniczenie możliwości wyzbywania się takowych. W dziedzinie spółdzielni kredytowych zostały ściśle określone zasady udzielania kredytu, zwłaszcza co do obniżenia granicy kredytu dla jednego członka, jako też pewności i punktualnej regulacji zobowiązań, dalej co do celu kredytu, przeznaczonego przeważnie na podniesienie produkcji krajowej wzgl. ułatwienie handlu z produkcją złączonego i co do uzależnienia udzielanych pożyczek oraz prolongat od wpłat na udziały, w stosunku do uzyskanej pożyczki, wreszcie co do powiększenia kapitału obrotowego przez rozpowszechnienie obrotu bezgotówkowego (przekazowego) i podejmowanie się spółdzielni dobrze zorganizowanych, a sprawnych i płynnych, czynności inkasowych, w szczególności zaś przez odrodzenie oszczędności i skupienie wszystkich nieczynnych, a niewątpliwie istniejących w społeczeństwie kapitałów, celem skierowania ich na ożywienie produkcji.

Sejmik Związku Spółdzielni Polskich odbył się dnia 16 grudnia 1925 r. w Warszawie. Z ważniejszych referatów wymienić należy następujące: Zagadnienia i zadania spółdzielczości związkowej na tle ogólnego położenia gospodar-

czego — organizacja handlu zbożowego — obecna sytuacja kredytowa.

Spółdzielnie należące do Związku Spółdzielni Polskich w Warszawie w r. 1924.

Liczba Spółdzielni Kredytowych należących do Związku, wynosiła: na 1. 1. 1925 — 165, z których 129 położonych było w miastach a 36 we wsiach, wobec 149 w roku

Liczba i skład członków był następujący: 44.790 wobec 59.612 w roku zeszłym. Na rolników przypada 42,3%. przemysłowców, kupców i rzemieślników 26,3%, robotników przemysłowych i rolnych 10,8%, urzędników 9,9%, inne zawody 10,7%.

Kapitał obrotowy wynosił 13.603.931 zł z czego przypada na kapitały własne 2.679.090, mianowicie na udziały: 1.640.138 zł, a na fundusze rezerwowe: 1.038.952 zł. Na kapitały obce: 9.015.648, z czego przypada na wkłady terminowe i czekowe 5.811.464 zł. Stosunek kapitałów własnych do obcych przedstawiał się jak: 1 : 3,36. Celem zabezpieczenia wypłacalności wkładów spółdzielnie trzymały duże pozostałości kasowe. Pogotowie kasowe wynosiło 10,18%. Gotówka: 591.310 zł. Waluta zagraniczna: 78.253, papiery wartościowe: 768.252 zł, banki: 652.217 zł. potyczki rezerwowe i inne 553.403 zł, różni dłużnicy 104.530 zł, nieruchomości 2.628.430 zł, różne rachunki 1.829.603 zł, straty 34.536 zł. Rachunek strat i zysków spółdzielni kredytowych przedstawiał się jak następuje: W dochodzie: procenty i prowizje 1.786.225 zł, inne 387.166 zł. Straty 34.536. W rozchodzie: procenty i prowizje 658.863 zł, koszty administracyjne 1.299.686 zł, inne: 116.645 zł, zyski 132.733 zł. Procenty i prowizje netto starczyły na pokrycie kosztów administracyjnych, które stanowiły 11,11% środków obrotowych.

Rok 1924 wykazał znaczny wzrost pozycji rachunkowych. Na zwiększenie udziałów, rezerw i wkładów oraz nieruchomości, papierów wartościowych i pożyczek w dużym stopniu wpłynęła waloryzacja bilansu otwarcia, przyczyniając się do względnie korzystnego rozwoju spółdzielni w stosunku do lat poprzednich.

Spółdzielnie Spożywców należące do Związku Spółdzielni Spożywców Rzeczypospolitej Polskiej w r. 1924.

Statystyka obejmuje Stowarzyszenie wchodzące w skład b. Związku Stowarzyszeń Spożywców, b. Związku Robotni-